

Evvel Zaman İçinde Adlı Eserin Sosyal Bilgiler Değerleri Açısından İncelenmesi

Naşide ŞİMŞEK TAŞ¹

¹Öğretmen, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, nasidesimsek26@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4180-1050

Geliş Tarihi/Received: 06.01.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 28.01.2021

e-Yayım/e-Printed: 31.01.2021

ÖZ

Masallar geçmiş ile bugün arasında kültür köprüsü görevi üstlenen edebi ürünler arasındadır. Toplumsal olarak bireylere yol gösterici birçok öge barındırmasının yanında, eğitim öğretim sürecinde de öğrencilere rehberlik etmektedir. Değerler ise toplumsal hayatı düzenleyen kurallardan oluşmaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı 2018 yılında güncellenmiştir. Güncellenen yeni programda adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir. Aynı zamanda değer öğretiminin yaşam boyu sürmesi ve farklı kazanımlarla ilişkilendirilmesi istenmiştir. Sosyal Bilgiler dersi değer öğretimi hususunda önem arz etmektedir. Bu çalışmada Evvel Zaman İçinde isimli masal kitabında yer alan masallar, Sosyal Bilgiler Öğretim Programında verilmesi gereken değerler açısından incelenmiştir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler doküman analizi kullanılarak yorumlanmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan değerler, masalların içerisinde kullanım sıklıkları bakımından gruplandırılmıştır. Elde edilen bulgular betimsel analiz yöntemi ile tablolar halinde sunulmuştur. Bulgular değerlendirilirken masallardan doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Bu çalışmanın sonucunda, Sosyal Bilgiler Öğretim Programı içerisinde vurgulanan değerlerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan masallarda önemli ölçüde işlendiği anlaşılmıştır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programında dikkat edilmesi gereken hususlara uygun olarak ders öğretiminde Evvel Zaman İçinde masal kitabından yararlanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, değer, masal, Evvel Zaman İçinde

Analysis of the work "Once Upon a Time" in terms of the Morals of Social Sciences

¹Muğla Sotkı Koçman University, Institute of Education Sciences, Muğla, nasidesimsek26@gmail.com

ABSTRACT

Fairy tales are among the literary works serving as cultural bridges between the past and the present. Besides having many elements that guide individuals socially, it also leads students in the education and training process. Values consist of rules that regulate social life. The Social Studies Curriculum was updated in 2018. The modernized program has included the values of justice, giving significance to family unity, independence, peace, scientificity, diligence, solidarity, sensitivity, honesty, aesthetics, equality, freedom, respect, love, responsibility, frugality, patriotism, benevolence. Also, it has been desired that the value-education would continue throughout life and associate with different achievements. Social Studies courses are prominent in the teaching of values. In this study, we analyzed the fictions in the book of fairy tales named "Once Upon A Time" in terms of the values that the Social Studies Curriculum should educate. We conducted qualitative research methods in the study and interpreted the obtained data using document analysis. The values emphasized in the Social Studies Curriculum were grouped concerning their frequency of usage within the fairy tales. The findings were presented in tables using the descriptive analysis method. While evaluating the results, we quoted direct excerpts from the fairy tales. This study revealed that the values, which were emphasized in the Social Studies Curriculum, were significantly underlined in the book Once Upon A Time. Consequently, the fairy tale book, Once Upon A Time, can be utilized during teaching, in conformity with the points to consider in the Social Studies Curriculum.

Keywords: Social studies, value, fairy tale, Once upon a time

1. GİRİŞ

Edebi türler içinde yer alan masallar hem yetişkinlere hem de çocuklara hitap etmekte ve bazı mesajlar barındırmaktadır. Bu mesajlar bireylere topluma uyum sağlama hakkında yardımcı olmayı amaçlamakla birlikte aynı zamanda kişilere rehberlik eden değerler ile yakından ilişkilidir.

Değerler duyuşsal alan içinde bulunan düşünce ve davranışlarımızı şekillendiren onlara yön veren zihinsel olgulardır. Eğitimde değerlerin kullanılması bireylerin kendini gerçekleştirmesine katkı sağlayacaktır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008; Girgin, 2012). Sosyal bilgiler dersi öğrencilerin değer gelişimini destekleyen, var olan değerlerin farkına varılması konusunda sorumluluk taşıyan ilkokul ve ortaokul programındaki en önemli dersler arasında bulunmaktadır (Doğanay, 2009; Dünder, 2018).

Toplumsal normlar bütünü olan değerleri kazandırma hususunda payı büyük olan sosyal bilgiler dersi ilkokul 4.sınıf ve ortaokul 5. 6. ve 7. sınıflar düzeyinde haftalık 3 ders saati olarak okutulmaktadır. Ders öğretimi hakkında yol gösterici bir işleve sahip olan sosyal bilgiler öğretim programı Türkiye'deki eğitim sisteminin yeniden düzenlenmesi sonucunda güncellenmiştir. Güncellenen program ile öğrencilerin Milli, manevi değerleri ve evrensel değerleri benimseyerek erdemli insan olmanın önemini ve yollarını bilmeleri gibi pek çok kazanım edinmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2018: 8). Sağlam karakterli bireyler yetiştirmek değerleri en iyi şekilde vermektен geçmektedir. Bu nedenle aile başta olmak üzere okullar, öğretim programları, öğretmenler ve ders kitaplarına büyük görevler düşmektedir (Karacan, 2018).

Sosyal bilgiler dersi ve edebi türler arasındaki ilişki güncellenen sosyal bilgiler öğretim programında da dikkat edilecek hususlar arasında yer almıştır. Programda efsane, masal, atasözü, halk hikayesi, türkü ve şiir gibi türlerden yararlanılarak Sosyal Bilgiler dersinin desteklenmesi istenmiştir (MEB, 2018: 10). Sosyal bilgiler dersinde kullanılabilecek edebi türler arasında yer alan masallar, kahramanları hayal ürünü olmasına rağmen, bilinmeyen bir yer ve zamanda meydana gelen dinleyenleri inandırabilen sözlü bir anlatım türüdür (Türkben, 2018: 1825). Türk Dil Kurumu'na göre ise masal; genellikle halkın yarattığı, hayale dayanan sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla hayvanlar ile cadı, cin, dev, peri vb. varlıkların başından geçen olağanüstü olayları anlatan edebi bir türdür (TDK, 2020).

Masal literatürü tarandığında gerek Türk kültürüne ait gerek farklı kültürlere ait çok sayıda değer taşıyan masallar ortaya çıkmıştır (Cerit & Gökçearslan, 2016: 50). Masalarda yer alan kahramanların yaşadıkları zorluklara karşı mücadele etmesi ve okuyuculara çeşitli dersler vermesi masalları faydalı kılmaktadır (Kılcan, 2016: 85). Eflatun Cem Günay, Anadolu'dan derlediği halk ürünleri ile ilgilenen bir sanatçıdır. Anonim ürünler arasında ise en çok masal türüne ilgi duyduğu için "Masalcı Baba" olarak adlandırılmıştır. Aynı zamanda bir masal yazarı da olan Güney, masallarını çeşitli unsurlar ile renklendirerek Türk çocuklarını değerleri ve inançlarıyla birleştirmeyi amaçlamıştır (Emiroğlu, 2005). Bu nedenle Eflâton Cem Güney tarafından derlenen masallar "Evvel Zaman İçinde" isimli kitapta toplanmıştır. Bahsi geçen masal kitabı İlköğretim 100 temel eser arasındadır ve sosyal bilgiler derslerinde öğrencilere kazandırılması amaçlanan değerlerin aktarımında örnek olarak kullanılabilir.

Literatür taraması yapıldığında sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlerin edebi ürünler içerisindeki durumunu açığa çıkarmak için çeşitli çalışmalar olduğu görülmüştür. Bu çalışmalarda incelenen edebi türler arasında masalın geri planda kaldığı anlaşılmıştır. Sosyal bilgiler öğretim programında bulunan değerler ile masal edebi türü arasındaki ilişkiyi temel alan sayılı ürünler arasında (Tural & Şahin, 2017) tarafından gerçekleştirilen Keloğlan Masallarının 4.sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerler açısından analizi isimli çalışma yer almaktadır. İncelenen çalışmada 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde kazandırılması hedeflenen değerlerin önemli ölçüde Keloğlan Masallarında yer aldığı ortaya çıkmıştır.

Güncellenen sosyal bilgiler öğretim programında yer alan adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatansızlık, yardımseverlik değerlerinin Evvel Zaman İçinde isimli masal kitabındaki yerini incelemek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışmanın amacına uygun olarak incelenen Evvel Zaman İçinde isimli kitapta Sırmalı Pabuç, İncili Yorgan, Üç Turunçlar, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Hamur Bebek, Köse Dağı, Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız, Üç Elma isimli masallar bulunmaktadır. Bu

masalların içinde bulunan değerlerin belirlenmesi ve programda yer alan değerlerin aktarımının gerçekleştirilebilmesi açısından çalışmanın önemli olacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen bu çalışmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin betimsel olarak analiz edilmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım & Şimşek, 2013: 217). Araştırmada veri toplanan kaynak Eflâtun Cem Güney tarafından yazılan “Evvel Zaman İçinde” isimli masal kitabıdır. Bu kitapta yer alan masalların isimleri ve sayfa numaraları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Evvel zaman içinde isimli kitapta bulunan masalların sayfa numaraları

Masalın Adı	Sayfa No
Sırmalı Pabuç	9
İncili Yorgan	37
Üç Turunçlar	65
Sedef Bacı	99
Gelincik Günü	111
Hamur Bebek	121
Köse Dağı	135
Perili El	147
Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız	155
Üç Elma	167

2.1. Verilerin Analizi

Araştırmada güncellenen sosyal bilgiler programında yer alan değerlerin, Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan masallar içerisinde hangi düzeyde yer aldığı incelenmiştir. Programdaki değerler, masalların içerisinde kullanım sıklıkları açısından gruplandırılmıştır. Ardından nitel araştırma betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Betimsel analiz, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip, yorumlanmasıdır. Aynı zamanda betimsel analizde görüşme ya da gözlem sonucunda elde edilen veriler doğrudan alıntılar yapılarak okuyucuya sunulur (Yıldırım & Şimşek, 2013: 256). Bu çalışmada güvenilirliği arttırmak amacıyla incelenen masal kitabından sayfa numaraları belirtilerek doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan masallarda adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine ilişkin verilerin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular frekans tabloları oluşturularak sunulmuştur. İncelenen masallar içerisinde bazı değerlerin aynı sayfada birden çok tekrarlandığı bulgusuna ulaşılmıştır. Birden çok tekrarlandığı tespit edilen değerler tabloda yer alan sayfa numaralarının yanında sayısal olarak parantez içinde gösterilmiştir.

3.1. Adalet değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde adil olmayı, iyilikler ve kötülüklerin karşılık bulmasını, haklı olanın kazanmasını içeren ifadeler adalet değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında Adalet değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2. Adalet değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
İncili Yorgan	40,41,42,48,53,61,63	7
Üç Turunçlar	78,79,80 (2),95,97	6
Sırmalı Pabuç	11,13,17,18,20	5
Sedef Bacı	108,110	2
Köse Dağı	143,145	2
Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız	159,160	2
Gelincik Günü	112	1
Üç Elma	168	1
Toplam		26

Tablo 2 incelendiğinde adalet değerinin İncili Yorgan masalında 7 kez, Üç Turunçlar masalında 6 kez, Sırmalı Pabuç masalında 5 kez, Sedef Bacı, Köse Dağı ve Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masallarında 2 kez, Gelincik Günü ve Üç Elma masallarında ise 1 kez işlendiği görülmektedir. Evvel Zaman İçinde isimli

kitapta yer alan Perili El ve Hamur Bebek isimli masalarda ise adalet değeri ile ilişkili bir bulguya rastlanmamıştır. İncili Yorgan masalının 61. sayfasında:

“Onlar ettiklerini çekiyor, ne olduysa kızlarıma oldu.” cümlesi yer almaktadır. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde 6 kez adalet değerinin işlendiği görülmekte olup bu masalın 95.sayfasında;

“Hatun bacı, karıncayı bile incitmeyen yufka yürekli biri ...” cümlesi ile adil olan, hakka girmeyen bir kadından bahsedilmektedir. Sırmalı Pabuç masalının 13.sayfasında yer alan;

“Aman nine o nasıl söz! Ben kendi başımı kayırır da tutar sizin başınızdan bir tel koparırsam Allah ne der; iki elim yanıma düşmez mi?” cümlesinde masal kahramanı genç kızın adaletli bir şekilde yaşlı kadına yaklaştığı anlaşılmaktadır. Köse Dağı masalı incelendiğinde 2 kez adalet değerinin işlendiği bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı masalın 143. sayfasında;

“Ey Ese kızım demiş; “akıl yaşta değil baştadır. Belli ki sen ince eğriş, sık dokumasını biliyorsun.” cümlesinde genç kıza hakkının teslim edildiği görülmektedir. Elde edilen bulgular incelendiğinde adalet değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 8 masalda 24 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan adalet değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu yorumu getirilebilir.

3.2. Aile birliğine önem verme değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde anne, babaya verilen değeri ve evlatların önemli olduğunu içeren ifadeler aile birliğine önem verme değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında aile birliğine önem verme değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Aile birliğine önem verme değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Hamur Bebek	124,132 (3),133	5
Sırmalı Pabuç	10,22	2
Üç Turunçlar	66,90	2
İncili Yorgan	58	1
Sedef Bacı	100	1
Gelincik Günü	112	1
Perili El	147	1
Toplam		13

Tablo 3 incelendiğinde aile birliğine önem verme değerinin Hamur Bebek masalında 5, Sırmalı Pabuç, Üç Turunçlar masalarında 2 kez, İncili Yorgan, Sedef Bacı, Gelincik Günü ve Perili El masalarında ise 1 kez işlendiği görülmektedir. Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan Köse Dağı, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız ve Üç Elma masalarında aile birliğine önem verme değeri ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. Hamur Bebek masalının 124. sayfasında:

“İnsan evladından emeğini esirger mi ...” cümlesi yer almaktadır. Sırmalı Pabuç masalında ise aile birliğine önem verme değerinin 2 kez işlendiği tespit edilmiştir. Aynı masalın 22. sayfasında;

“Anacığının toprağa düştüğü gün onunda bağına bir ateş düşmüş ...” cümlesi masal kahramanı olan genç kızın annesine duyduğu sevgi, annesinin ölümüyle hissettiği acı anlaşılmaktadır. Üç Turunçlar isimli masal incelendiğinde aile birliğine önem verme değerinin 2 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen masalın 66. sayfasında;

“Bu padişahında darı dünyada bir tek oğlu varmış. Allah kimin varsa bağışlasın, üstüne öyle bir titrer, öyle bir titirmiş ki esen yelden uçan kuştan sakınır ...” ifadesinin yer aldığı görülmüştür. Bu ifadeyle padişahın evladına, ailesine verdiği önem görülmektedir. Sedef Bacı isimli masal incelendiğinde ise aile birliğine önem verme değerinin 1 kez vurgulandığı bulgusuna ulaşılmıştır. İncelenen masalın 100. sayfasında yer alan;

“Babaları dünyayı verseler vermez tacından tabından üstün tutarmış onları.” cümlesi ile aile birliğine önem verildiği görülmektedir. Elde edilen bulgular incelendiğinde aile birliğine önem verme değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 7 masalda 13 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan aile birliğine önem verme değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.3. Bağımsızlık değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde cesaret ve yiğitlik içeren, istediği gibi yola çıkarak hareket etmeyi anlatan ifadeler bağımsızlık değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında bağımsızlık değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. Bağımsızlık değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
İncili Yorgan	39,40,42,44,46,50,51,52	8
Üç Turunçlar	67,71,72,80,81 (2)	6
Köse Dağı	137 (2),144	3
Sırmalı Pabuç	9 (2)	2
Sedef Bacı	102,107	2
Hamur Bebek	121,132	2
Gelincik Günü	114	1
Altın Perçemli Çocukla	158	1
Sırma Saçlı Kız		
Toplam		25

Tablo 4 incelendiğinde bağımsızlık değerinin İncili Yorgan masalında 8, Üç Turunçlar masalında 6, Köse Dağı masalında 3, Sırmalı Pabuç, Sedef Bacı, Hamur Bebek masallarında 2 kez, Gelincik Günü ve Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masallarında ise 1 kez işlendiği görülmektedir. Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan Perili El ve Üç Elma masallarında bağımsızlık değerine ait bir ifadeye rastlanmamıştır. İncili Yorgan masalının 50. sayfasında:

“İlâbi yiğit demiş; bele sen şu umursadığın şeye bak ...” cümlesinde masal kahramanının yiğit bir kimse olarak çağrılması bağımsızlık değerini ifade etmektedir. İncili Yorgan masalı incelendiğinde bağımsızlık değerinin 8 kez işlendiği anlaşılmıştır. Üç Turunçlar masalında ise bağımsızlık değerinin 6 kez vurgulandığı görülmüştür. İncelenen masalın 81. sayfasında;

“Aman yiğit! Geçmişlerin başı için bana bir su!” cümlesinde masalda yer alan kahramanın cesaretli ve yiğit bir kimse olarak atfedildiği anlaşılmaktadır.

“Beraberce yola düzülmüşler. Çayır, çimen geçerek; soğuk sular içerek gitmişler babam, gitmişler ...” cümlesinde bağımsızlık değeri görülmektedir. Gelincik Günü isimli masalda bağımsızlık değerinin 1 kez tekrarlandığı ortaya çıkmıştır. Aynı masalın 114. sayfasında;

“A yiğidin genci ...” ifadesinde masal kahramanına yüklenen yiğitlik özelliği ile bağımsızlık değerinin vurgulandığı görülmüştür. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalında bağımsızlık değerinin 1 kez işlendiği anlaşılmıştır. Aynı masalın 158. sayfasında;

“... keloğlanların anlı açık, yüzü ak; kulağı delik gözünü pek olur.” cümlesi ile keloğlanın cesur bir kimse olduğuna değinilmiş ve bağımsızlık değerinin vurgulandığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde bağımsızlık değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 8 masalda 25 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan bağımsızlık değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu yorumu getirilebilir.

3.4. Barış değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde ilişkilerde orta noktanın bulunmasını, küslerin barışmasını, sulh halinin sağlanmasını anlatan ifadeler barış değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında barış değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 5'te yer almaktadır.

Tablo 5. Barış değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
İncili Yorgan	63	1
Toplam		1

Tablo 5 incelendiğinde barış değerinin İncili Yorgan masalında 1 kez işlendiği görülmektedir. İncelenen kitapta yer alan Sırmalı Pabuç, Üç Turunçlar, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Hamur Bebek, Köse Dağı, Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız, Üç Elma masallarında barış değeri ile ilgili bir bulguya rastlanmamıştır. İncili Yorgan masalının 63. sayfasında;

“... gönülünden kopsa da kopmasa da birer beylik vermiş bunlara; Mıstığı başlarına padişah yapıp köşesine çekilmiş.” cümlesinde masal kahramanı olan padişahın orta yolu bularak malını kişiler arasında bölüştürdüğü ve sulh

ortamını sağladığı anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgular incelendiğinde barış değerine ait ifadenin yalnızca Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan İncili Yorgan adlı masalda yer aldığı görülmüştür. Kitapta bulunan Sırmalı Pabuç, Üç Turunçlar, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Hamur Bebek, Köse Dağı, Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız, Üç Elma masallarında barış değerine uygun bir ifade tespit edilmediği için yalnızca İncili Yorgan adlı masalda sosyal bilgiler öğretim programında bulunan barış değerinin yer bulduğu söylenebilir.

3.5. Bilimsellik değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde sorunların çözüm yollarını içeren, parlak fikirleri yansıtan ifadeler bilimsellik değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında bilimsellik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6. Bilimsellik değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Üç Turunçlar	67,68,70,88,96	5
Köse Dağı	137,138,140,143	4
İncili Yorgan	39,42,62	3
Üç Elma	169,170	2
Sırmalı Pabuç	28	1
Gelincik Günü	112	1
Hamur Bebek	123	1
Toplam		17

Tablo 6 incelendiğinde bilimsellik değerinin Üç Turunçlar masasında 5, Köse Dağı masasında 4, İncili Yorgan masasında 3, Üç Elma Masasında 2, Sırmalı Pabuç, Gelincik Günü ve Hamur Bebek masalarında ise 1 kez işlendiği görülmektedir. Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız ve Üç Elma masalarında ise bilimsellik değerine ait bir ifadeye rastlanmamıştır. Üç Turunçlar masasının 96. sayfasında:

“Bereket versin, hangi akıllı akıl ettiyse: Başa gelmedik iş, ayağa değmedik taş olmaz günün birinde uğrağa uğrayanlar, gelirden başlarından geçeni baş ucunda anlatırlarsa belki şehzademiz kendi derdini unuttur...” cümlesi yer almaktadır. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde bilimsellik değerinin 5 kez vurgulandığı anlaşılmıştır. Köse Dağı masalı incelendiğinde bilimsellik değerinin 4 kez işlendiği görülmüştür. Aynı masalın 140. sayfasında;

“... başa akıl öğretmek gibi olmasın ya, bazen bir ima bir mana derler... Senin köse de öyle üstün akıllı laf etmiş ki, bir fındık kabuğuna değil, yedi dünyaya sığmaz, ama sen bu kapalı sözlerle bir anahtar uyduramamışsın ...” cümlesinin yer aldığı tespit edilmiştir. Tespit edilen bu cümlede masal kahramanı genç kızın ima edilen sözlerin anlamını çözmesi ve fikrini açıklaması bilimsellik değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncili Yorgan adlı masalda bilimsellik değerinin 4 kez işlendiği görülmüştür. İncelenen masalın 62. sayfasında;

“... ne ise, bele siz şu dediklerimi yapın, yakıştırın, ötesini bana bırakın, elbet bir masal okur, onları da uyuturuz! demiş ...” cümlesinin yer aldığı görülmüştür. Yer verilen bu ifadede fikir sunulması nedeniyle bilimsellik değeri tespit edilmiştir. Üç Elma isimli masalda 2 kez işlenen bilimsellik değeri, aynı masalın 170. sayfasında yer alan;

“... her şeyin bir çaresi var, bu dert sizi üstelemeden siz bu derdi üsteleyin, efkar dağıtacak öyle bir bahçe yaptırın, öyle bir bahçe yaptırın ki ...” ifadesinde görülmektedir. Elde edilen bulgular incelendiğinde bilimsellik değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 7 masalda 17 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan bilimsellik değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.6. Çalışkanlık değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde masal kahramanlarının engelleri aştığını, çaba gösterdiğini, mücadele ettiğini içeren ifadeler çalışkanlık değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında bilimsellik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Çalışkanlık değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
İncili Yorgan	37,40,51,52,53,54,55	7
Üç Turunçlar	77,78,81,83,88,93	6
Sırmalı Pabuç	9,25,27 (2)	4
Sedef Bacı	106 (2),108	3
Gelincik Günü	114 (2), 118	3
Perili El	150,151,152	3
Altın Perçemli Çocukla Sırma	157,159	2
Saçlı Kız		
Hamur Bebek	123	1
Toplam		29

Tablo 7 incelendiğinde çalışkanlık değerinin İncili Yorgan masalında 7, Üç Turunçlar masalında 6, Sırmalı Pabuç masalında 4, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Perili El masallarında 3, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalında 2 ve Hamur Bebek masalında 1 kez işlendiği görülmektedir. Köse Dağı ve Üç Elma masallarında ise çalışkanlık değerine ait bir ifadeye rastlanmamıştır. İncili Yorgan masalının 51. sayfasında:

“... derken günlerden bir gün devin mağarasında yetmiş; gayri neylemiş, netmiş orası üstümüze lazım değil ...” cümlesinde masal kahramanının engelleri aştığı ve hedefine vardığı görülmüştür. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde çalışkanlık değerinin 6 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Bu masalın 81. sayfasında;

“Kara yazılı şebzade çalınır, çırpınır, yetmiş iki dereden su getirir ya, ne fayda ...” ifadesi çalışkanlık değeri ile ilişkilendirilmiştir. Hamur Bebek masalında çalışkanlık değerinin 1 kez tekrarlandığı anlaşılmıştır. İncelenen masalın 123. Sayfasında;

“Ne yapalım, bugüne dek her çareye başvurduk, bir de bu çareye el atalım ...” cümlesinde masal kahramanlarının sorunlarını çözmek için çaba gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde çalışkanlık değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 8 masalda 29 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan çalışkanlık değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğunu yorumu yapılabilir.

3.7. Dayanışma değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde masal kahramanlarının birbirine destek olmasını, birbirini anlamasını içeren ifadeler dayanışma değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında bilimsellik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 8’de yer almaktadır.

Tablo 8. Dayanışma değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Üç Turunçlar	71,72,74,95	4
Sedef Bacı	101 (2),103 (2)	4
Sırmalı Pabuç	11 (2),21	3
İncili Yorgan	40,41	2
Hamur Bebek	123	1
Perili El	150	1
Üç Elma	172	1
Toplam		16

Tablo 8 incelendiğinde dayanışma değerinin Üç Turunçlar, Sedef Bacı masallarında 4, Sırmalı Pabuç masalında 3, İncili Yorgan masalında 2, Hamur Bebek, Peri El, Üç Elma masallarında 1 kez işlendiği görülmüştür. Gelincik Günü, Köse Dağı ve Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masallarında ise çalışkanlık değerine ait bir ifadeye rastlanmamıştır. Üç Turunçlar masalının 95. sayfasında:

“Gayri birbirine can şenliği olarak günleri saymaya başlarlar; bir gün olur, o gün gelir diye...” Sedef Bacı masalı incelendiğinde 4 kez vurgulandığı tespit edilen çalışkanlık değeri aynı masalın 101. sayfasında;

“Geceleri başbaşa verip başlarına gelenleri bir söyler, iki dökerlermiş ...” ifadesinin yer aldığı görülmüştür. Sırmalı Pabuç masalı incelendiğinde dayanışma değerinin 3 kez vurgulandığı görülmüştür. Aynı masalın 27. sayfasında;

“... öksüz kız ekmeğini yemez, göz yaşıyla ıslatıp sırmalısına verirmiş; o da ak sütüne bal, kaymak katıp öksüzüne içirmiş ...” ifadesi yer almıştır. Üç Elma masalının 150. sayfasında;

“Evin dirliği, düzeni bozulmasın diye katlanabileceği kadar katlanmış, bir gün ağzını açıpta karısına bir çift söz dokundurmamış.” ifadesi tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde dayanışma

değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 7 masalda 16 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan dayanışma değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.8. Duyarlılık değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde canlılara ve doğaya karşı yapılanlara tepki gösterilmesini, insanların birbirinin acısını, kederini paylaşmasını içeren ifadeler duyarlılık değeri ile ilişkili kabul edilmiştir. İncelenen masal kitabında duyarlılık değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9. Duyarlılık değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Hamur Bebek	122,127 (2),128 (3),129,132	8
Üç Turunçlar	68,78,79 (2),80,87,95	7
Sırmalı Pabuç	16,19,20,21,34 (2)	6
Üç Elma	169 (2),170,172,174	5
Gelincik Günü	112,114,116,118	4
Köse Dağı	136,142	2
İncili Yorgan	57	1
Perili El	148	1
Altın Perçemli Çocukla Sırma	162	1
Saçlı Kız		
Toplam		35

Tablo 9 incelendiğinde duyarlılık değerinin Hamur Bebek masasında 8, Üç Turunçlar masasında 7, Sırmalı Pabuç masasında 6, Üç Elma masasında 5, Gelincik Günü masasında 4, Köse Dağı masasında 2, İncili, Yorgan, Perili El ve Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalarında ise 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Sedef Bacı masasında ise duyarlılık değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Hamur Bebek masasının 129. sayfasında:

“... gül fidan rengini, kokusunu dağıtmış; servi kavak bile dalını yaprağını dökmüş, ben de için için kan ağlıyorum böyle ...” ifadesinde duyarlılık değeri tespit edilmiştir. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde duyarlılık değerinin 7 kez vurgulandığı anlaşılmıştır. Aynı masanın 87. sayfasında;

“Şu dağın, bayrın kızı değil mi ki, bu kadar imreniyor; varsın onun da gönlü kalmasın ...” ifadesinde masal kahramanının duyarlı bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Sırmalı Pabuç masalı incelendiğinde duyarlılık değerinin 6 kez vurgulandığı ortaya çıkmıştır. Bu masanın 34. Sayfasında;

“A kara yürekli karı, Allah'tan da mı korkmadın; edip eylediklerini şimdi padişah katına ulaştıracağım ...” ifadesinde masal kahramanı genç kıza yapılan kötülöklere sessiz kalınmadığını, duyarlı yaklaşıldığı anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde duyarlılık değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 9 masalda 35 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan duyarlılık değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.9. Dürüstlük değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde yalan söylemeyi, yalancı insanların kaybetmesini, dürüstlerin kazanmasını, insanları kötü duruma düşürmek için tuzaklar kurulmasını içeren ifadeler dürüstlük değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında dürüstlük değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10. Dürüstlük değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
İncili Yorgan	38 (2),41,45,49,51,60	7
Sırmalı Pabuç	16,26,30,32 (2),34	6
Altın Perçemli Çocukla Sırma	155,156 (2),157	4
Saçlı Kız		
Üç Turunçlar	91,92,98	3
Sedef Bacı	101,110 (2)	3
Gelincik Günü	116,117 (2)	3
Köse Dağı	136 (2),144	3
Perili El	148	1
Üç Elma	170	1
Toplam		31

Tablo 10 incelendiğinde dürüstlük değerinin İncili Yorgan masasında 8, Sırmalı Pabuç masasında 6, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masasında 4, Üç Turunçlar, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Köse Dağı

masallarında 3 kez, Perili El ve Üç Elma masallarında 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Hamur Bebek masalında ise dürüstlük değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. İncili Yorgan masalının 60. sayfasında:

“... demeye ağzım varmıyor ama, gayrı saklayacak yeri kalmadı. Allah bilir ya kardeşlerime devlerin bedduası tutmuş olacak.” ifadesi tespit edilmiştir. Sırmalı Pabuç masalında dürüstlük değerinin 6 kez işlendiği tespit edilmiştir. Aynı masalın 32. sayfasında;

“Kabilinden yalan üstüne yalan tekerleyip yuvarlayarak ...” ifadesinde masal kahramanının gerçeklerin ortaya çıkmaması için yalan söylediği ve dürüst davranmadığı görülmüştür. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalı incelendiğinde dürüstlük değerinin 4 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen masalın 156. sayfasında;

“O da yalan, bu da yalan, yalan oğlu yalan! Bu yalanla gitti baban ...” ifadesinde her şeyin yalan olduğu, düşürt davranılmadığı anlatılmak istenmiştir. Tespit edilen bu ifade dürüstlük değeri ile ilişkilendirilmiştir. Sedef Bacı masalı incelendiğinde dürüstlük değerinin 3 kez vurgulandığı anlaşılmıştır. Bu masalın 101. sayfasında yer alan;

“... velakin yavaş yavaş saman altından su yürüterek, karasını bulaştırmadık birini bırakmamış ...” ifadesinde masal kahramanının dürüst olmadığı, gizli işler yürüttüğü anlaşılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde dürüstlük değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 9 masalda 31 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan dürüstlük değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu yorumu getirilebilir.

3.10. Estetik değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde beğeni içeren, bir kişinin ya da nesnenin güzelliğini anlatan ifadeler estetik değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında estetik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 11’de yer almaktadır.

Tablo 11. Estetik değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Sırmalı Pabuç	14,16,17,24,25,26 (2),27,34	9
Üç Turunçlar	65,81,82,84,86 (2),87,94,97	9
Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız	157,160,164	3
İncili Yorgan	42,54	2
Sedef Bacı	103,104	2
Gelincik Günü	111,116	2
Üç Elma	171,175	2
Perili El	148	1
Toplam		30

Tablo 11 incelendiğinde estetik değerinin Sırmalı Pabuç, Üç Turunçlar masallarında 9, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalında 3, İncili Yorgan, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Üç Elma masallarında 2, Perili El masalında ise 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Hamur Bebek ve Köse Dağı masallarında ise estetik değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Sırmalı Pabuç masalının 60. sayfasında:

“Kaşları kalem olmuş çekilmiş, kirpikleri top top olmuş sürmeden; dudakları, kan kırmızı; yanakları püskürtme ben!” ifadesi tespit edilmiştir. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde estetik değerinin 9 kez vurgulandığı ortaya çıkmıştır. İncelenen masalın 97. sayfasında;

“A peri kıızı, güzel kıızı; sen hangi gönlün sabrı, hangi gülün yıldızısın?” ifadesinde estetik değeri görülmüştür. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalı incelendiğinde estetik değerinin 3 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Bu masalın 160. sayfasında;

“İki yanında iki ay parçası.. Yüzleri pırl pırl, gözleri ısl ısl ...” ifadesinde duyulan beğeni hissi anlaşılmış ve bu ifade estetik değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncili Yorgan masalı incelendiğinde estetik değerinin 2 kez vurgulandığı anlaşılmıştır. İncelenen masalın 54. sayfasında;

“... gece gündüz ıslım ıslım ıslılıyor, gökyüzünden düşmüş bir yıldız sanki ...” ifadesi yer almıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde estetik değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 8 masalda 30 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan estetik değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.11. Eşitlik değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde herkesin eşit olmasını ya da ayrımcılık yapılmasını içeren ifadeler eşitlik değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında eşitlik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 12’de yer almaktadır.

Tablo 12. Eşitlik değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Sırmalı Pabuç	11,12,14,20,22,25,30	7
Hamur Bebek	132	1
Perili El	151	1
Altın Perçemli Çocukla Sırma	159	1
Saçlı Kız		
Toplam		10

Tablo 12 incelendiğinde eşitlik değerinin Sırmalı Pabuç masalında 7, Hamur Bebek, Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masallarında 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. İncili Yorgan, Üç Turunçlar, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Köse Dağı, Üç Elma masallarında eşitlik değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Hamur Bebek ve Köse Dağı masallarında ise estetik değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Sırmalı Pabuç masalının 25. sayfasında:

“*Hani kızcağzı adam yerine koyduğundan değil ya, basedinden çatlasın diye ...*” ifadesi tespit edilmiştir. Hamur Bebek masalı incelendiğinde eşitlik değerinin 1 kez vurgulandığı görülmüştür. İncelenen masalın 132. sayfasında;

“*... imdi sen de adam olayım dersen ne nefsini kayır ne de elalemde kendini ayır ...*” ifadesinde masal kahramanına ayrımcılık yapmaması için öğüt verildiği görülerek bu ifade eşitlik değeri ile ilişkilendirilmiştir. Perili El masalı incelendiğinde eşitlik değerinin 1 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Bu masalın 151. sayfasında;

“*Yaratan yaratırken senin de her parmağına bir hüner vererek yaratmış ...*” ifadesinde masal kahramanının da herkes kadar hünerli olduğuna, eşit olarak yaratıldığına dikkat çekilmiştir. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı kız masalı incelendiğinde eşitlik değerinin 1 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen masalın 159. sayfasında;

“*... Allah bize bir evlat versin de ister oğlan olsun ister kız olsun; yeter ki eli ayağı düz olsun.*” İfadesinde evlat sahibi olmak isteyen masal kahramanının ayrımcılık yapmadığı görülerek bu ifade eşitlik değeri ile ilişkilendirilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde eşitlik değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 4 masalda 10 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan eşitlik değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu yorumu getirilebilir.

3.12. Özgürlük değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde kararların engellenmeden alınmasını, bir işe zorlanmadan başlamayı içeren ifadeler özgürlük değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında eşitlik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 13’te yer almaktadır.

Tablo 13. Özgürlük değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Sırmalı Pabuç	17,20,22	3
Üç Turunçlar	74,75	2
Sedef Bacı	102,106	2
İncili Yorgan	55	1
Gelincik Günü	111	1
Köse Dağı	144	1
Üç Elma	171	1
Toplam		12

Tablo 13 incelendiğinde özgürlük değerinin Sırmalı Pabuç masalında 3, Üç Turunçlar ve Sedef Bacı masallarında 2, İncili Yorgan, Gelincik Günü, Köse Dağı, Üç Elma masallarında ise 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Hamur Bebek, Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masallarında ise özgürlük değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Sırmalı Pabuç masalının 17. sayfasında:

“*Bakmış ki olacak gibi değil; kendi ayağıyla götürmeye kalkmış ...*” ifadesi tespit edilmiştir. Tespit edilen bu ifade masal kahramanının özgürce kendi kararını vererek hareket ettiği görülmüştür. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde özgürlük değerinin 2 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen masalın 74. Sayfasında;

“Dev kardeş; yel üfürür, sel köpürür, söndürürse Üç Turunçlar söndürür ateşimi. Ben bu başı bu yola koydum bir kere ...” ifadesinde masal kahramanının kimseden etkilenmeden kendi kararını verdiği görülmüştür. Bu ifade özgürlük değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncili Yorgan masalı incelendiğinde özgürlük değerinin 1 kez vurgulandığı görülmüştür. Aynı masalın 55. Sayfasında;

“Şu mağarayı bir de kendi gözümle dönüp dolaşayım ...” ifadesinde özgürlük değeri tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde özgürlük değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 7 masalda 12 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan özgürlük değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.13. Saygı değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde padişaha, aileye gösterilen hürmeti, devlet büyüklerinin verdiği emir ve görevlerin eksiksiz kabul edilmesini içeren ifadeler saygı değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında saygı değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 14’te yer almaktadır.

Tablo 14. Saygı değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
İncili Yorgan	47,48,49,50,52 (2),54,58,60 (2),61	11
Sırmalı Pabuç	24 (2),28,30,32 (2),34 (2)	8
Üç Turunçlar	67 (2),68,70,89 (2),97 (2)	8
Gelincik Günü	112 (2),116,117,118 (2)	6
Sedef Bacı	100,107,110	3
Üç Elma	169 (2),170	3
Hamur Bebek	121,123	2
Köse Dağı	137,144	2
Altın Perçemli Çocukla Sırma	158	1
Saçlı Kız		
Toplam		44

Tablo 14 incelendiğinde saygı değerinin İncili Yorgan masalında 11, Sırmalı Pabuç ve Üç Turunçlar masallarında 8, Gelincik Günü masalında 6, Sedef Bacı, Üç Elma masallarında 3, Hamur Bebek, Köse Dağı masallarında 2, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalında 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Perili El masalında ise saygı değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. İncili Yorgan masalının 50. sayfasında;

“Padişahım demiş; adın var sanın var. İnsan senin kazına bir hediye verecek olduktan geri, göz görmedik, el değmedik bir şey olmalı ...” ifadesi tespit edilmiştir. Sırmalı Pabuç masalı incelendiğinde saygı değerinin 8 kez vurgulandığı görülmüştür. İncelenen masalın 30. sayfasında;

“Hatun kişi ferman büyük yerden ...” ifadesinde masal kahramanının aldığı emirlere uyararak, saygı gösterdiği anlaşılmıştır. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde saygı değerinin 8 kez vurgulandığı anlaşılmıştır. Bu masalın 97. sayfasında;

“A şehzadem, şehzadem, kırk satır düşmanımın boynuna...” ifadesinde saygı değeri tespit edilmiştir. Gelincik Günü masalı incelendiğinde saygı değerinin 6 kez vurgulandığı görülmüştür. İncelenen masalın 117. sayfasında;

“Müjdelere ola beyler beyi, müjdelere ola.” ifadesi saygı değeri ile ilişkilendirilmiştir. Sedef Bacı masalı incelendiğinde saygı değerinin 3 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Aynı masalın 110. sayfasında yer alan;

“Yine de ferman eylerse, ne yapalım, boynum kıldan ince...” ifadesinde saygı değeri görülmüştür. Elde edilen bulgular incelendiğinde saygı değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 9 masalda 44 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan saygı değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.14. Sevgi değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde yakınlarına ilgi gösterilmesini, kıymet verilmesini, bağlılık duyulmasını içeren ifadeler sevgi değeri ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında sevgi değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 15’te yer almaktadır.

Tablo 15. Sevgi değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Sırmalı Pabuç	11,22 (2),26,35 (3)	7
İncili Yorgan	48,54 (2),56	4
Sedef Bacı	100,103,106,107	4
Üç Turunçlar	83,89 (2)	3
Hamur Bebek	126,127,133	3
Perili El	148,151	2
Altın Perçemli Çocukla Sırma	160,164	2
Saçlı Kız		
Gelincik Günü	118	1
Üç Elma	175	1
Toplam		27

Tablo 15 incelendiğinde sevgi değerinin Sırmalı Pabuç masalında 7, İncili Yorgan, Sedef Bacı masallarında 4, Üç Turunçlar, Hamur Bebek masallarında 3, Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masallarında 2, Gelincik Günü ve Üç Elma masallarında ise 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Köse Dağı masalında ise sevgi değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Sırmalı Pabuç masalının 35. sayfasında:

“Dünya bir yana onlar bir yana... Sırmalı ile küpelişini unuttur mu biş! ...” ifadesinin yer aldığı görülmüştür. İncili Yorgan masalı incelendiğinde sevgi değerinin 4 kez tekrarlandığı anlaşılmıştır. İncelenen masalın;

“Ben onun yolunda deli divane olmuşum ne çıkar ...” ifadesinde masal kahramanının hissettiği duygular sevgi değeri ile ilişkilendirilmiştir. Perili El masalı incelendiğinde sevgi değerinin 2 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen masalın 151. sayfasında;

“Anası, babası gözlerini gözünden ayırmaz, ellerini sıcağıdan soğuca vurduramazlarmış ...” ifadesinde anne ve babanın evladına duyduğu sevgi yer almıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde sevgi değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 9 masalda 27 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan sevgi değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.15. Sorumluluk değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde verilen görevlerin yapılmasını, üzerine düşen işlerin layığı ile yerine getirilmesini içeren ifadeler sorumluluk değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında sorumluluk değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 16’da yer almaktadır.

Tablo 16. Sorumluluk değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Hamur Bebek	122,124,126 (2)	4
Üç Turunçlar	77,91,93	3
Sırmalı Pabuç	12,28	2
İncili Yorgan	38,50	2
Altın Perçemli Çocukla Sırma	158,162	2
Saçlı Kız		
Üç Elma	168,174	2
Sedef Bacı	108	1
Köse Dağı	144	1
Perili El	153	1
Toplam		18

Tablo 16 incelendiğinde sorumluluk değerinin Hamur Bebek masalında 4, Üç Turunçlar masalında 3, Sırmalı Pabuç, İncili Yorgan, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız, Üç Elma masallarında 2, Sedef Bacı, Köse Dağı, Perili El masallarında 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Gelincik Günü masalında ise sorumluluk değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Hamur Bebek masalının 124. sayfasında:

“... ben hamurumu istediğinden de ala yoğururum ama, öyle karşı, gözü yerinde olsun dersen, harcından, borcundan kaçmayacaksın.” ifadesinde masal kahramanının sorumluluk olarak üzerine düşeni yapacağı görülmüştür. Üç Turunçlar masalı incelendiğinde sorumluluk değerinin 3 kez tekrarlandığı tespit edilmiştir. İncelenen masalın 77. sayfasında;

“... dev anasının dediğini harfi harfine yapar. Gireceği kapıdan girer, çıkacağı bahçeye çıkar ...” ifadesinde masal kahramanına kendisine söylenenleri yerine getirmesi, sorumluluk alması nasihat edilmiştir. Sırmalı Pabuç masalı incelendiğinde sorumluluk değerinin 2 kez vurgulandığı görülmüştür. Aynı masalın 28. sayfasında;

“... yetmiş iki mahalleyi dolaşıp, akkapı, kara kapı derken, kara yürekli karının kapısına gelmişler.” ifadesinde masalda bahsi geçen görevlilerin kendilerine verilen işi yerine getirdikleri anlaşılmıştır. Sedef Bacı masalı incelendiğinde sorumluluk değerinin 1 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Söz konusu masalın 108. Sayfasında;

“Sedef Kız da gömleklerini örüp bitirmiş ve tutup bunları, bir bir keşşaların üstüne atmış.” ifadesinde masalın baş kahramanı olan Sedef Kız’ın kendisine verilen görevi tamamladığı, sorumluluğunu yerine getirdiği anlatılmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde sorumluluk değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 9 masalda 18 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan sorumluluk değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

3.16. Tasarruf değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde maddi ve manevi kaynakların idareli kullanılmasını, gelire göre harcama yapılmasını içeren ifadeler tasarruf değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında tasarruf değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 17’de yer almaktadır.

Tablo 17. Tasarruf değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Hamur Bebek	122,123	2
Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız	155,156	2
İncili Yorgan	39	1
Köse Dağı	136	1
Toplam		6

Tablo 17 incelendiğinde tasarruf değerinin Hamur Bebek, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masallarında 2, İncili Yorgan, Köse Dağı masallarında 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Sırmalı Pabuç, Üç Turunçlar, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Perili El, Üç Elma masallarında ise tasarruf değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Hamur Bebek masalının 124. sayfasında:

“Kala kala çuvalın dibinde bir avuç un kalır; yoğurt yok ki, tarhana yoğursun; yumurta yok ki, erişte kessin, kaldırıp atacak değil ya ...” ifadesi yer almıştır. Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalı incelendiğinde tasarruf değerinin 2 kez vurgulandığı görülmüştür. İncelenen masalın 156. sayfasında yer alan;

“... geçinmeyecek ne başları var! Dağa gider, odun eyler; başa iner, bel beller, muhannete muhtaç olmadan geçinir giderlermiş.” ifadesi ile tasarruf değeri ilişkilendirilmiştir. İncili Yorgan masalı incelendiğinde tasarruf değerinin 1 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. Aynı masalın 39. Sayfasında masal kahramanının geçim derdine düştüğü anlatılmış ve;

“... öyle ya Nalçı Baba’dan ne miras kalacak. Ne bir dağda bir avuç toprak bırakmış, ne bir bağda yeşil yaprak... Kara sabana koşulamadıktan geri, daha ne iş var ki ...” ifadesinde tasarruf değerine dikkat çekilmiştir. Elde edilen bulgular incelendiğinde tasarruf değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 4 masalda 6 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan tasarruf değerinin incelenen masalarda az da olsa yer bulduğu söylenebilir.

3.17. Vatanseverlik değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde vatanını sevme, memleketine bağlılık duymayı içeren ifadeler vatanseverlik değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında vatanseverlik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18. Vatanseverlik değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Üç Turunçlar	84	1
Toplam		1

Tablo 18 incelendiğinde vatanseverlik değerinin Üç Turunçlar masalında 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. Sırmalı Pabuç, İncili Yorgan, Sedef Bacı, Gelincik Günü, Hamur Bebek, Köse Dağı, Perili El, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız, Üç Elma masallarında ise vatanseverlik değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Üç Turunçlar masalının 85. sayfasında:

“... ver elini babam şebri! der; demir çarık, demir asa yola düşer ...” cümlesi ile vatanseverlik değerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Elde edilen bulgular incelendiğinde vatanseverlik değerine ilişkin ifadelerin Evvel

Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 1 masalda yalnızca 1 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan vatanseverlik değerinin incelenen masalarda yeterli düzeyde yer almadığı söylenebilir.

3.18.Yardımseverlik değerine ilişkin bulgular

Evvel Zaman İçinde masal kitabı incelendiğinde canlılara yardım edilmesini içeren ifadeler yardımseverlik değeri ile ilişkilendirilmiştir. İncelenen masal kitabında yardımseverlik değerine ilişkin tespit edilen bulgular Tablo 19’da yer almaktadır.

Tablo 19. Yardımseverlik değerine ilişkin bulgular

Masallar	Sayfa No	Frekans
Üç Turunçlar	71,75,82,87,93,96	6
Sırmalı Pabuç	10,13,23	3
Perili El	147,151,152	3
Köse Dağı	139,142	2
Üç Elma	167,174	2
Sedef Bacı	104	1
Toplam		17

Tablo 19 incelendiğinde yardımseverlik değerinin Üç Turunçlar masasında 6, Sırmalı Pabuç, Perili El masalarında 3, Köse Dağı, Üç Elma masalarında 2, Sedef Bacı masasında 1 kez işlendiği tespit edilmiştir. İncili Yorgan, Gelincik Günü, Hamur Bebek, Altın Perçemli Çocukla Sırma Saçlı Kız masalarında ise yardımseverlik değerine ilişkin bir ifadeye rastlanmamıştır. Üç Turunçlar masasının 93. Sayfasında yer alan:

“... ta eşik dibinden ocak başına kadar siliniş süpürülmüş, dizilip dayanmış; üstelik canının çektiği yemeklerden de tepsiler donatılmış ...” ifadesinde masal kahramanına ev işlerinde yardım edildiği görülmüştür. Sırmalı Pabuç masalı incelendiğinde yardımseverlik değerinin 3 kez vurgulandığı ortaya çıkmıştır. Aynı masalda sırmalı ineğin öksüz kıza yardım ettiği, derdine çare aradığı bölümün 23. sayfasında;

“... sen bele şu kallardan birini kopar da yak bakalım, Allah ne gösterecek!...” ifadesi yer almıştır. Köse Dağı masalı incelendiğinde yardımseverlik değerinin 2 kez vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen masalın 139. Sayfasında;

“Buyur bir yorgunluk kabvesi içelim de gideceğin yere sonra gidersin.” cümlesinde masal kahramanının dinlenmesi için yardımcı olduğu, misafir edilmek istendiği görülmüştür. Elde edilen bulgular incelendiğinde yardımseverlik değerine ilişkin ifadelerin Evvel Zaman İçinde isimli kitapta yer alan 6 masalda 17 kez tekrarlandığı görülmüştür. Buna göre sosyal bilgiler öğretim programında bulunan yardımseverlik değerinin incelenen masalarda kendisine yer bulduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Eflatun Cem Güney tarafından kaleme alınan Evvel Zaman İçinde isimli masal kitabında, 2018 yılında güncellenen sosyal bilgiler öğretim programında bulunan adalet, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, estetik, eşitlik, özgürlük, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, vatanseverlik, yardımseverlik değerlerine ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilere göre incelenen masallar içerisinde en çok Saygı (44) değerinin tekrarlandığı tespit edilmiştir. Bu değeri sırasıyla Duyarlılık (35), Estetik (30), Dürüstlük (30), Çalışkanlık (29), Sevgi (27), Adalet (26), Bağımsızlık (23), Sorumluluk (18), Yardımseverlik (17), Bilimsellik (17), Aile Birliğine Önem Verme (14), Özgürlük (12), Eşitlik (10), Tasarruf (6) değerleri takip ettiği görülmüştür. İncelenen masalarda en az tekrarlanan değerlerin ise Barış (1) ve Vatanseverlik (1) olduğu anlaşılmıştır. Çalışma sonuçlarında saygı, duyarlılık, aile birliğine önem verme değerlerinin vurgulandığı sonucuna varılmıştır. Ortaya çıkan bu sonuca başka çalışmalarda da ulaşıldığı tespit edilmiştir. Çalışma sonuçlarının (Tural & Şahan, 2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları ile uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Bağımsızlık değerinin de incelenen masalarda yiğitlik ve cesaret bildiren ifadeler ile yer aldığı görülmüştür. Elde edilen sonuç (Sever & diğ, 2015)’in gerçekleştirdiği çalışma sonuçları ile uyumludur. Masalarda yer alan ifadeler ile örtük şekilde değer öğretiminin gerçekleştirilebileceği göz ardı edilmemelidir. Toplumdaki temel unsurlar ile masalarda karşılaşan çocukların bu öğeleri benimsemesi, hedeflenen değerleri kazanması daha kolay olacaktır. Bu hususta (Akkaya, 2014)’ün de belirttiği gibi birtakım

öğelerle masalarda karşılaşan çocuklar, saygılı davranmanın, sorumluluk sahibi bireyler olmanın, toplum ve insana karşı duyarlı olmanın ve yardımsever olmanın önemini anlayarak bu değerleri benimsemeye istek duyacaktır. Çalışma kapsamında incelenen masalların doğa üstü öğeler barındırdığı, iyilik kadar kötülüğü anlatan ifadeler içerdiği de unutulmamalıdır.

Sonuç olarak Evvel Zaman İçinde isimli masal kitabının programda yer alan değerleri barındırması açısından zengin olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal bilgiler derslerinde gerçekleştirilecek değer öğretiminde öğrenciye uygunluğu gözetilerek, iyi analiz edilerek kaynak olarak kullanılabilir.

4.1. Öneriler

Araştırmacılara değer öğretimi konusunda masallardan faydalanmaları ve literatüre katkı sağlamak için çalışmalar yapmaları önerilebilir. Gerçekleştirilen çalışma sonucunda incelenen masalarda yeterli düzeyde bulunmadığı ortaya çıkan vatanseverlik, yardımseverlik, barış değerlerini içeren farklı masallar incelenerek çalışma sürdürülebilir. Araştırma verilerinin sosyal bilgiler derslerinde gerçekleştirilecek değer öğretimi esnasında kullanımına dikkat çekilebilir. Sosyal bilgiler öğretim programının yanı sıra diğer derslere ait öğretim programları da incelenerek, masalların öğretim süreci açısından verimli şekilde kullanımı sağlanabilir. Çalışmada incelenen masallar ile sosyal bilgiler ders kitaplarında bulunan metinler ilişkilendirilerek tespit edilen değerler ders içi ve ders dışı etkinliklerle kazandırılabilir. Alan uzmanlarının dikkati çekilerek çalışma kapsamında incelenen masalarda söz konusu değerleri içeren ifadeler sosyal bilgiler ders kitaplarına konu bütünlüğüne uygun olarak eklenerek değer aktarımına katkı sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, N. (2014). Keloğlan Masallarında Yer Alan Değerlerin İncelenmesi, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2 (1), 312-324.
- Cerit, E., & Gökçearslan, A. (2016). Türkiye’de yayınlanan Türk masal kitaplarının grafik tasarım öğeleri açısından incelenmesi: Keloğlan Masalları örneği, *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 0 (17), 49-73. doi: 10.18603/std.71419
- Demircioğlu, İ., & Tokdemir, M. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik.. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.
- Doğanay, A. (2009). Sosyal bilgiler öğretimi: Demokratik vatandaşlık eğitimi. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s.s. 15-46). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Dündar, Ş. (2018). Sosyal bilgilerde içerik ve temel kavramlar. Çalışkan, H. ve Kılcan, B. (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.s. 14-52). İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Emiroğlu, S. (2005). Eflatun Cem Güney’in eserlerinde dil ve çocuk eğitimi, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 162932)
- Girgin, M. (2012). *Pedagojik değerler*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Güney, E. C. (2020). Evvel zaman içinde (27. baskı). İstanbul: Nar Yayınları.
- Karacan, H. (2018). Beşinci sınıf Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve ders kitaplarında yer alan milli ve evrensel değerlerin analizi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 1 (1), 1-10.
- Kılcan, B. (2016). An evaluation of Ignác Kúnos’s forty-four Turkish Fairy Tales in terms of values. *Turkish Journal of Education*, 5 (3), 144-156. doi: <http://10.19128/turje.17633>
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. Retrived from: <https://mufredat.meb.gov.tr>
- Sever, E., Memiş, A., Sever, S. (2015). Pertev Naili Boratav’ın Zaman Zaman İçinde Masal Kitabının Değerler Açısından İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015), Özel Sayısı, 246 – 263.
- Tural, A., & Şahan, G. (2017). Keloğlan Masallarının 4.sınıf Sosyal Bilgiler programında yer alan değerler açısından analizi. *Turkish Studies*, 12 (28), 737-747. doi: <10.7827/TurkishStudies.12504>
- Türkben, T. (2018). Ana dili eğitimi ve öğretimi sürecinde masalların çocuk gelişimine katkılarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Journal Of Educational Sciences*, 13 (19), 1821-1841. doi: <10.7827/TurkishStudies.14130>
- Türk Dil Kurumu. (2020). Değer.. <http://www.tdk.gov.tr>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Genişletilmiş 9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.